

I. Η εξέγερση ως πεδίο πολιτισμικών επινοήσεων

Η βίαιη διαμαρτυρία, η οποία ακολούθησε τον φόνο του Αλέξη Γρηγορόπουλου και γρήγορα μετεξελίχτηκε σε εξέγερση, δεν συντελέσθηκε ούτε οδήγησε σε νοηματικό κενό. Καθώς κατέλαβε με ποικίλες μορφές το δημόσιο χώρο (διαδηλώσεις, καταλήψεις, κ.ά.) χρησιμοποίησε, όπως κάθε μορφή ανθρώπινης δράσης, εν πολλοίς δοκιμασμένα υλικά μεταποιώντας και μετασχήματιζοντάς τα διατηρώντας ταυτόχρονα πολλά από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Οι συμβατικές και συχνά κοινότοπες μορφές έκφρασης που συνοδεύουν κάθε κινητοποίηση –τα πανώ και τα συνθήματα –γραπτά ή προφορικά–, τα στένσιλ στους τοίχους ή οι προκηρύξεις– σε αρκετές περιπτώσεις ανασηματοδοτήθηκαν ενώ αναπτύχθηκαν αυτοσχέδιες πρωτοβουλίες-δράσεις (π.χ. στο Σύνταγμα, στην Ακρόπολη, στην ΕΡΤ, στα θέατρα κτλ) μεταφέροντας την εξέγερση από το 'δρόμο' στη σφαίρα του 'υψηλού' πολιτισμού με ποικίλα και άνισα αισθητικά αποτελέσματα. Ακόμη και η υλική διάσταση της εξέγερσης –από τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν (π.χ. σημειώματα, κεριά, λουλούδια αλλά κυρίως μολότωφ, πέτρες και φυσικά η ίδια η σωματική παρουσία) μέχρι τα υλικά αποτελέσματα της βίαιης διαμαρτυρίας (π.χ. σπασμένες βιτρίνες, καμένοι κάδοι, λεηλατημένα καταστήματα)–, ανασυγκρότησαν και διακίνησαν νοηματικές συνδηλώσεις του συμβάντος πέρα από τα στενά χρονικά και γεωγραφικά του όρια.

Εξίσου σημαντική υπήρξε και η επικοινωνιακή έκρηξη την οποία επέφερε το συμβάν στη σφαίρα του διαδικτύου και γενικά της ηλεκτρονικής επικοινωνίας (ζητήματα που αναλύονται σε ξεχωριστό άρθρο). Ο κυβερνοχώρος έδειχνε πως ήταν από καιρό έτοιμος να υποδεχθεί το εξεγερτικό συμβάν. Οι συντακτικοί του κανόνες –η δυνατότητα ανωνυμίας στην έκφραση γνώμης, τα έπεα περόεντα του προφορικού λόγου να μεταγράφονται στο γραπτό-ηλεκτρονικό, η αμεσότητα επικοινωνίας, η ταχύτατη διάδοση της πληροφορίας– συνδυάστηκαν αυτή την φορά με αντισυστημικούς προσανατολισμούς στην αντιπληροφόρηση και τη διαφοροποίηση από τα 'επίσημα' ΜΜΕ και κυρίως την τηλεόραση (που ξεπεράστηκαν από τα γεγονότα) βγάζοντας πολλούς από τους χρήστες του διαδικτύου στο 'δρόμο' και συμβάλλοντας στην οργάνωση και το συντονισμό των κινητοποιήσεων.

II. 'Όψεις μιας 'άτακτης σκέψης'

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να μιλήσουμε έστω και σκόρπια για τη σκέψη των πρωταγωνιστών και δευτεραγωνιστών της εξέγερσης, για το τι εννοούσαν όσοι φώναξαν ή τραγούδησαν στο δρόμο, ζωγράρισαν στον τοίχο, σχολίασαν το γεγονός στους ηλεκτρονικούς χώρους συζητήσεων, έγραψαν συλλογικά ή ατομικά, δημόσια ή ιδιωτικά κείμενα. Η έκταση, η ποικιλία των θέσεων (μέσα σε έναν ωκεανό λέξεων και κειμένων) και η αντιφατικότητα των μηνυμάτων που διακίνησαν, δυσχεραίνουν το έργο της περιγραφής. Ωστόσο, με κάθε επιφύλαξη μπορούμε να επισημάνουμε κάποια χαρακτηριστικά της. Πολλές φορές τα μηνύματα είναι δυσδιάκριτα, καθώς διαφεύγουν μέσα στην αχλύ και το βουητό της σύγκρουσης, ασχημάτιστα, αποσπασματικά, εφήμερα ή και ασπόνδυλα. Είναι επίσης υβριδικά, αφού ατελώς ενώνουν ετερογενείς κώδικες ενώ συχνά εκφράζονται πολυφωνικά, καθώς χρησιμοποιούν τα συντακτικά και τα λεξιλόγια, αλλά και 'τις κραυγές και τους ψιθύρους', πολλών και ετερόκλητων ιδιολέκτων (του μπαρ και του

<http://gmargari.wordpress.com/>

γηπέδου, της διαδήλωσης και της συναυλίας) και γλωσσών (γκρίκλις, φραγκλέ), σταθερά τοποθετημένων στη σφαίρα του 'χαμηλού' πολιτισμού. Τα ίδια μηνύματα δείχνουν να είναι μη-άμεσα 'πολιτικά', ιδιαίτερα όταν δεν αποτυπώνουν ευανάγνωστα, συμβατικά αναγνωρίσιμα πολιτικά σχέδια, και μοιάζουν ευάλωτα. Σε οριακές στιγμές μπορούν να είναι εικονοκλαστικά ακόμη και αναστοχαστικά.

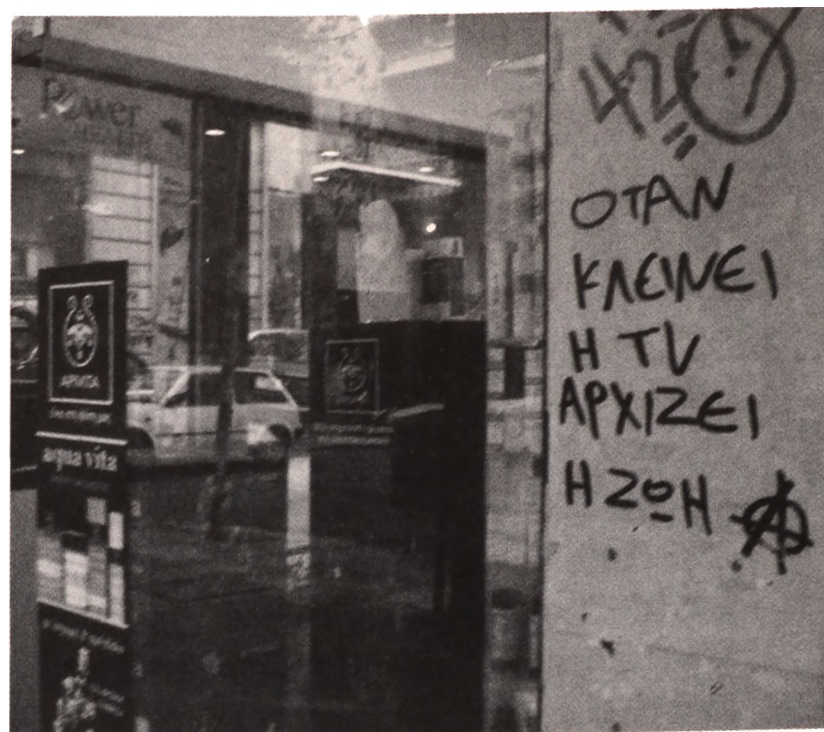
Εν ολίγοις, με όλους τους ως άνω προσδιορισμούς θα μιλούσαμε για μια σκέψη που συγκροτείται δυσδιάκριτα μέσα από την καταστατική επίκληση της 'αταξίας', τόσο ως αξίας, που συνεχίζει και μετασχηματίζει μια παράδοση ανυποταξίας, όσο και ως οργανωτικής αρχής για τη συνοχή του πληθυντικού πολιτικού της υποκειμένου. Μιλάμε για μια 'άτακτη σκέψη' που παρουσιάζεται σαν να υπόσχεται την πιο βαθιά ρήξη, το περιεχόμενο της οποίας ωστόσο, ποτέ δεν περιγράφει με κάποια ακρίβεια.

III. Εξέγερση και γνωστική διαταραχή

Η εξεγερμένη στάση με τα παραπάνω χαρακτηριστικά λειτουργεί, και λειτουργεί διαταρακτικά. Όχι μόνο γιατί τα μηνύματα που εκπέμπει είναι συχνά επενδυμένα στη βία. Αλλά κυρίως, γιατί τα όποια νοήματά της περισσεύουν από τις διαθέσιμες ταξινομικές κατηγορίες: για παράδειγμα οι ιδεολογικές της προκείμενες είναι και αναρχισμός και ρομαντικός αντικαπιταλισμός και σιτουασιοναλισμός και ιδεολογία της 'αυτόνομης ζώνης' και αντι-παγκοσμιοποίηση και αδιέξοδος καταστροφικός χουλιγκανισμός και πολλά άλλα που συνέχεια διαφεύγουν. Όμως και η λογική της μοιάζει να είναι ιδιαίτερα δυσπρόσιτη.

Με λίγα λόγια, αυτή η κατάσταση (και η ακαταστασία...) των πνευμάτων συνιστά γνωστική πρόκληση. Στον καθρέφτη αυτών των δυσανάγνωστων στοιχείων φανερώνεται η δυστοκία και το γνωστικό έλλειμμα των καθ' ύλην αρμόδιων κοινωνικών επιστημόνων. Κυρίως μιας μερίδας από αυτούς που έχουν αναλάβει το δύσκολο έργο του δημόσιου σχολιασμού στο πεδίο της επίσημης επικοινωνίας, εκείνων που δεν επιτρέπουν το αναγκαίο περιθώριο της κατανόησης αλλά σπεύδουν να εφαρμόσουν τις 'έτοιμες κατασκευές'. Έτσι ορισμένοι αντί να γνωρίσουν, να αναγνωρίσουν, έστω να αποπειραθούν να κατανοήσουν, κανοναρχούν και συχνά ως εισαγγελείς ενοχοποιούν συνοπτικά τις νεότερες γενιές στριμώχνοντάς τες πίσω από μια κουκούλα ('κουκουλόφοροι').

Στη συγκυρία της εξέγερσης η όποια γνωστική διάθεση καταπιέστηκε ενώ αντίθετα επιστρατεύθηκαν γνώριμα μοτίβα για να καλυφθεί το γνωστικό κενό: η δαιμονοποίηση της υλικής βίας (με την ταυτόχρονη υποβάθμιση της ανθρωποκτονικής βίας), η ενοχοποίηση συλλήβδην της κοινωνίας ('παιδαγωγική ανεπάρκεια γονέων και σχολείων', 'τέλος της πολιτικής και ιδεολογίας'), η πολιτισμική παθολογία. Τα μοτίβα αυτά συνιστούν συντηρητική αναδίπλωση της σοβαροφανούς 'συστηματικής' σκέψης μπροστά στο νέο αντίπαλο δέος στο βαθμό που αναπλαισιώνουν τα νέα δεδομένα απαλείφοντας τον ιστορικά και πολιτισμικά προσδιοριζόμενο χαρακτήρα τους. Έτσι δεν αποτυγχάνουν μόνο στην υποτιθέμενη γνωστική αποστολή στην οποία έχουν επιστρατευθεί αλλά κυρίως αποκαλύπτουν τα νέο-συντηρητικά αντανάκλαστικά που έχουν επικρατήσει στο εσωτερικό της, προτάγματα που έχουν αναγάγει την ευταξία (και μάλιστα μια ορισμένη εκδοχή της) σε κυρίαρχη γνωστική αρχή και τη λεγόμενη 'κοινή λογική' σε αυτονόητη μεθοδολογία. Πρόκειται για τρόπο σκέψης που βάζει ευθέως στον

Φωτο: Τάσος Κωστόπουλος

<http://synchronathemata.wordpress.com>

σκληρό πυρήνα της διανοήσης εκείνης –όχι μόνο αριστερής– που την τελευταία τριακο-
ντοπενταετία θεώρησε ως μείζον κεκτημένο την κατανόηση στα πεδία των κοινωνικο-
πολιτικών επιστημών, της ιστοριογραφίας αλλά και της πολιτικής. Δεν παραιτούμεθα από
τη δυνατότητα κριτικής ή πολιτικής οροθέτησης αλλά θεωρούμε ότι οι διεργασίες αυτές
προϋποθέτουν την κατανόηση και σίγουρα όχι την άνωθεν και εξ αποστάσεως ηθικο-
πλαστική διαπαιδαγώγηση, την απορριπτική ειρωνεία και καταδίκη.

Μέσα από αυτήν την κατάσταση των πνευμάτων, την οποία ονομάσαμε ‘άτακτη
σκέψη’, η εποχή μας μάς απευθύνεται. Ας την ακούσουμε μέσα από την ετεροφωνία και
την κακοφωνία της αντί να τής στρέψουμε τα νώτα ή να σπεύσουμε να την τακτοποιή-
σουμε, να την εκκαθαρίσουμε καταγγέλλοντας συνάμα εκατοντάδες χιλιάδες νέους που
εισβάλανε ορμητικά σε αυτήν. Ας αξιοποιήσουμε τη διαταρακτική της δύναμη ως πηγή
ανανέωσης της δικής μας σκέψης, μια ανανέωση που επιβάλλεται ως προϋπόθεση κατα-
νόησης των βαθιών πολιτισμικών και κοινωνικών διεργασιών που συντελούνται.

IV. Ψηφίδες ατάκτως εριμμένες

Στο φάκελο των Σύγχρονων Θεμάτων για την εξέγερση παρουσιάζονται σπαράγματα
των λόγων που ενεργοποιήθηκαν κυρίως εκτός του πεδίου της επίσημης, τυποποιη-
μένης επικοινωνίας (τύπος, ραδιόφωνο, TV, κομματικά ανακοινωθέντα) στη διάρκεια
των πρόσφατων συμβάντων. Εδώ περιλαμβάνουμε μια γκάμα γραπτών και φωτογρα-
φικών τεκμηρίων: από συνθήματα στους τοίχους, στένσιλ, πανώ και τρυκ διαδηλώ-
σεων μέχρι ανακοινώσεις ομάδων, ‘χώρων’, καταλήψεων ή ‘δράσεων’ καθώς και ατο-
μικές, συνήθως ψευδώνυμες, παρεμβάσεις, σχόλια ή συζητήσεις στο διαδίκτυο, σε
blogs ή στο indymedia, στο facebook ή και σε διεθνείς ιστοσελίδες. Το υλικό που
παρουσιάζουμε, αν και αναπόφευκτα αποσπασματικό, επιδιώκει να αναδείξει ως ένα
βαθμό τους διακριτούς αλλά συγκοινωνούντες κόσμους (κυρίως τους κατειλημμέ-
νους χώρους και το διαδίκτυο) στους οποίους εγγράφεται, την πολλαπλότητα του
ύφους, την ετερογένεια των ιδεολογικών καταβολών. Επίσης αποπειράται να κατα-
γράψει τη δυναμική της συγκρότησης των ‘αυτόνομων ζωνών’, τη σύγκρουση γενεών
και επικοινωνιακών μέσων και κωδίκων, τη βαθιά αίσθηση της δυσφορίας απέναντι σε
μια θεωρούμενη ως ‘αδιέξοδη’ κατάσταση, το αίτημα της ουσιαστικής κοινωνικότη-
τας, την κριτική στην εμπορευματική και καταναλωτική κοινωνία και την έντονη αντι-
συστημική διάθεση.

Τα τρία κείμενα που ακολουθούν την παρουσίαση του υλικού λειτουργούν
συμπληρωματικά, προσφέροντας πληροφορίες για τη δυναμική της εξέγερσης στο
διαδίκτυο ή τους παράπλευρους λόγους που αναπτύχθηκαν σε αυτό από την πλευρά
των blogs των εντύπων free press και της ‘πατριωτικής’ δεξιάς.

Το υλικό έχει καταταχτεί με χρονολογική σειρά, κριτήριο βέβαια επισφαλές αφού
σε αρκετές περιπτώσεις είναι ασαφές σε ποια ‘ακριβώς’ στιγμή γράφτηκε το σχετικό
τεκμήριο. Όπου για λόγους χώρου δεν μπορούσαμε να δημοσιεύσουμε αυτούσιο
κάποιο κείμενο προσπαθήσαμε η παρέμβασή μας να είναι ελάχιστη. Φυσικά διατη-
ρήσαμε το συντακτικό, την ορθογραφία και τη στίξη του ‘πρωτότυπου’.

Θα ήταν υποκριτικό να αρνηθούμε τον πολιτικό χαρακτήρα αυτού του εγχειρή-
ματος. Όσο απορριπτέα θεωρούμε την αφοριστική καταδίκη μιας γενιάς κατά δια-
φορετικό τρόπο θεωρούμε παραπλανητική την όποια ρομαντική εξιδανίκευση. Είμα-
στε από την πλευρά εκείνων, οι οποίοι από διαφορετικές αφετηρίες ορμώμενοι
εκφράζουν τη γνωστική τους εγρήγορση χωρίς διάθεση να κανοναρχήσουν. Το
περιοδικό αυτό, άλλωστε, από παλιά επεδίωκε την πολιτικά ενσυνείδητη και θεωρη-
τικά ενήμερη πραγμάτευση των ‘σύγχρονων θεμάτων’.

Προσοχή!
Σχολικός τρομονόμος

Για τη σύνταξη
του παρόντος φακέλου
εργάστηκαν
από την πλευρά της
συντακτικής επιτροπής οι
Γρηγόρης Ανανιάδης,
Λίνα Βεντούρα,
Γιώργος Μαλάμης,
Βαγγέλης Μπιτσώρης,
Ευθύμιος Παπαταξιάρχης,
Στέφανος Πεσμαζόγλου,
Έλλη Δρούλια

Σε όλα τα στάδια
προετοιμασίας αυτού του
φακέλου η συμβολή των
Γιώργου Γιαννακόπουλου,
Αλέξανδρου Κεσσόπουλου,
και Ματθαίου Τσιμιτάκη
υπήρξε καθοριστική.

Ευχαριστούμε τους
Τάσο Κωστόπουλο,
Μπάμπη Μπαλά,
Ειρήνη Παπαδάκη,
Πάνο Παπαδημητρώπουλο
Ελπίδα Ρίκου,
και Στρατή Ψάλτου
για το υλικό που μας
προσέφεραν.

Ο Φάκελος #griots
θα αναρτηθεί σύντομα
στο blog των Συγχρόνων
Θεμάτων ([http://
synchronathemata.wordp
ress.com](http://synchronathemata.wordpress.com)), εμπλουτισμέ-
νος με επιλέον υλικό